

56 Denuntiata observantia sunt. Primum est, non esse necessariam diffinire facere, quoniam quis cum mendacio, & quoniam cum dubio, & quoniam de futuro cum animo non implendi perit, sed falsis esse facere toties se falsum iurare. Quia hec omnia sunt iuramenta: mendacia eiudicatio, ut ex dictis n. 8. 16. & 17. constat. Sed oportet de his distingue, & leonard interrogare prementes. Quia rarerunt, qui haec iuramenta coniungere sciant.

57 Secundum est. Eris multi graues auctores, quos referit Azor. 10.1 lib. 11. in isti moral. c. 12. q. 6. canticum horumculum esse grauissimum. Quod illud sit contra iustitiam; hoc verio contra religionem. Et vita eos id tenet etate disputata. Suarez. cod. 1.3. a. 3. n. 12. Leonard. 1.2. de iust. c. 4. dub. 1.4. n. 75. At probabilitas sententia habet esse peritum gravium homicidio, & alii peccatis, que in proximum committuntur. Quippe peritum tendit directe contra diuinum honorem. Aque ita tenet. D. Thomas quodlib. 1. ar. 18. Abulensis. 5. Matth. q. 10.2. & leg. Sotus lib. 8. de iust. c. 4. ar. 3. & alii, quos referit & sequitur Azor. q. 6. Sayro in clavis regia lib. 5. c. 4. art. 9. Imo peccare magis peritum, quam peritum, at Metina lib. 1. Summa. c. 14. 8. fol. 83. Quod non credo: & merito aut Suarez. cod. 1.3. n. 10. esse incredibile.

58 Viximus est. Peius est iurare verum per falsos deos, quam mendacem per verum Deum. Qui illud pertinet ad idolatriam & blasphemiam, que peior peritum est, teste D. Thomas 2.2. q. 13. art. 5. ad 2. & ita sustinet Sotus lib. 8. de iust. q. 2. art. 3. cond. 1. Coquar de patro 1. p. 8. a. 10. & alii, quos referunt & sequuntur Suarez. cod. 1.3. n. 6. & 10.1. de religione, tractatus 3. de irredigibili, lib. 1.6. n. 15. Separat. c. 3. u. 18. Azor. 10.1. in isti moral. lib. 11.12. q. 12. Quare D. August. epist. 15.4. & refutatur. Mover. 22. q. 1. significans oppositorum, intelligitur, ut bene explicat Azor. q. 12. quando Christianus iurat per falsos deos, quos eos falsos existimat, solo decipiendanimo, & enim si fidem non ferret, peccat decipiendo; at non est peritum. At iurans falsum est peritum, & sic gravius peccat. Vel secundum dictum cum Soto, intelligi peius esse, non absoluere, sed in ratione peritum. Nam iurare falsum per verum Deum est proprium peritum; at per falsos deos, est secundum quid; teste D. Thomas 2.2. q. 9. art. 1. ad 2.

CAPUT V.

De consuetudine iurandi, quando in statu peccati mortalis constituit & efficit, ut iuramenta in delibera sunt mortalia.

S V M M A R I V M.

Querulus quod si iuranda sint. 1.

Coniecturam quod si iuranda sint. 2.

Quid si eis in statu peccati mortalis sint. 3.

At consuetudo iurandi confitetur in peccato mortali. 4.

At omisso illo iure extirpanda posse iurare. 5.

Quando consuetudo iurandi confitetur in peccato mortali, & sub eo obligat ad eum extirpandam. Refutatur triplex sententia. n. 6. q. 8.

Explicativa sententia. Andicatio. n. 6. q. 8. fol. 83. ad 15.

Quando effectu in consuetudine non sit ab alienando. 6.

At tenetur acceptare aliquid impunitum in peccato, & reiacerit. 7.

At resistentia si differenda ab solutio. 8.

Potest. 9. inuenies alia summaria quae desiderantur.

1 C um haec iuramenta in delibera, solum possint culpi in peccato ratione virtutis iurandi consuetudinis, in qua sola sunt voluntariae; culpa in illis respecta pendet ex culpa consuetudinis illius. Errido duplex est disputanda quod est. Prior est de ipsius consuetudinis culpa. Posterior de culpa ipsorum.

2 Q uae si prior. Quando consuetudo iurandi constituit ea affectum in statu lethali culpa; & proinde omissione eius invenit in statu mortali. Primitendum est consuetudinem iurandi esse quadruplicem. Prima est, passim iuramento; & ita quoniam sic assuetus curiam habeat cauenit de iuramenti falsi, si eum esse in statu peccati lethali, dum non curat consuetudinem hanc euclere. Quod quantum

tumus

etiam curat cauere iurandi iuramentum, ea consuetudo & iurandi, & mentiendo absque iuramento, constituit illum in morali ac proximo periculo coniungendi mendacia solita cum iuramento. Sic Valencia 2.2. dipp. 6. qu. 7. pun. 3. col. antepenult. 4. resp. diuidiandū, & col. penult. 5. Ex aliis vero parte, iuncto ver. precedenti. Petr. de Ledejma 2.2. Summa, tractat. 11.6. 5. dub. 5. dico 2. Additique Valencia, eti ad vitrumque assuetus forte non aduerterat ad peritum, impunitari illud ad culpam mortalem, ratione consuetudinis praedita. Nec ob lat. inquit) eam consuetudinem iurandi esse necessariare esse solu veniale, & eadem sola culpa affici consuetudinem mendaci abuso iuramento. Quia per accidens est haber ad id peritum iude liberatum ex ea consuetudine fecutum, ut confundetur in secundum se venialis; nec enim est causa eius quatenus secundum se est venialis, sed quatenus est consuetudo iurandi plene voluntaria, unde ex effectu ex illa vi plene voluntaria securus, sit ex genere suo mortalis, quia est peritum, errmorale; quandoquidem est voluntarius in causa perfecte voluntaria, & consequenter ex hac patet est mortalis omissione euclendi eius consuetudinis. Imo idem ait Petr. de Ledejma iudica de iuramento vero dicto inaduententer an resuenda sit severa.

3 Tertia sententia ait, huiusmodi consuetudinem esse, quando est iurandi, aduentendo ad iuramentum, non tam ad iurandum aduentendo ad veritatem vel falsi atem rei iurata; secus autem, quando ad neutrum aduerterit, sed eamdiu iuramenti plena rationis aduentem an tueretur. Quod non sit in hominibus probabile motus primo ex certe, nec tenet iurabili mortali ad secundo primos coercendos, ac proinde id iuramentum ex motu primo primo contigit, nulli impunitabili culpa; quod si ex secundo primo, sibi veniali. Ita tradit. Azor. tom. 1. iustitia. moral. 1.1. 6. q. 3.

4 Prima tamen conclusio sit. Consuetudo iurandi cum aduentento debita ad resuenda veritatem, non constituit in statu peccati mortalis, nec omissione eius extirpanda est lethalis. Hac est contra primam sententiam n. 6. relatum. Probatur, quia (opinio) si autem Sotus 3. d. 39. q. vna. a. 1. paulo ante ver. (videtur ergo, & ibi Gabriel. 9.2. a. 1. notabilis. Sayro in clavis regia lib. 5. c. 5. n. 7.) cum habitus totam suam militiam delinqua ex actibus, ex quibus generatur, neque granatum habet, quoniam ipsa facta. Actus iurandi, ex quibus haec consuetudo configitur, sunt veniales, cum illis foliis iudicij comes, quod necessariam & reverentiam, cuius defectus est sola venialis culpa. Pateretur quia ea consuetudo non inducit ad hunc casum, sed tantum si habet concomitantem illam ergo non efficit ut sit mortal. Quod docet Suarez. eod. lib. 3.6. n. 1. Vega. 2.10. Summa. c. 16. cap. 15.

5 Quarta conclusio. Quando est consuetudo iurandi in aduentento circa rei iurata veritatem, constituit sic assuetum in statu peccati mortalis, & tenet sub iherosolimam extirpare. Quia cum proximo & morali peritiorum periculo exponit. Cum enim non soleat aduentere, an verum an falso iuraret, sive falsum inaduententer iurabit: quod si id quod sic iurat, contingat sic verum, id casu acciderit, & prater iurantis opinione: cum ille iurandi vius si & que veritati ac fallitari expofit. Et ita docent Aragon 2.2. 9.9. a. 3. dub. vlt. in 3. coll. Suarez. eodem. c. 6. n. 9. Petr. de Ledejma. eod. c. 5. dub. 4. paulo post principium. Azor. 1. in isti. moral. lib. 11. 6. q. 3.

6 Ultima conclusio. Idem prorsus quod in precedenti conclusione, est dicendum, quando consuetudo est iurandi absque aduententia an iuraret, nec ne. Hac est contra tertiam sententiam n. 8. relatum. Quod nil discriminis sit inter aduententem ad iuramentum, & ad ipsius veritatem: cum virtute sit aquae voluntaria in sua causa, nempe, in consuetudine iurandi inaduententer: & virtus quae aliqui pericolo incidenti in peritura exponat, & virtus calvi accidenti veritas rei iurata. Et ita Suarez. eod. lib. 3.7. n. 1. est aperte huius sententia, vbi ut imputentur culpi mortalium iuramenta inaduententer emissa, & qui parat consuetudinem inaduententia circa ipsa iuramenta, & circa rei iurare veritatem.

Hinc deducitur primò, iurantem ex consuetudine, quam sub mortali corrigerem tenetur, nec eurantem corrigerem, peccare mortali omissionis non peccato, & tenendo iuramenta inaduententer dicto procedentia ex ea consuetudine esse in mortali, ut tener sententia referenda numero 24. est dicendum hoc peccatum esse pecuniale ultra illa. Et ita docent Valencia 2.2. dipp. 6. qu. 7. pun. 3. colum. 2. to. 2. Summa. 16. cap. 1. in solut. confirm. secun-

Secun-

Secundum deducitur, quando neganda sit absolutionis affectus praedicta iurandi confuetudine. Quod rursum contingit, quando ea est iuxta dicta mortalis, nec est firmus cuius corrigenda propositum: sicut contingit in aliis peccatis mortaliis. Quod multo formis est in hac confuetudine obserendum, eo quod quasi in alteram naturam transire, & confusat in peccato oris, quod facilius committitur, & difficultus evellitur. At existente ex propulo non est neganda absolutionis, & circa illud est habenda fides ipsi ponenter, sicut in illis, quae pro se & contra se dicit. Tenerat quoque vt absolutionis capax sit, externas occasiones qua morale ac proximum illius confuetudinis iurandi periculum illi affectu, euitate, iurandi ab aliquo magno incommode possit. Sicut de aliis proximis peccantiis occasionebus tradunt Doctores communiter. Et haec omnia docet Suarez cod.lib. 4. c. 8. n. 8. Ita si clare indicant Sotus lib. 8. de iustitia q. 2. 4. p. 7. concl. vers. Ar forfate & de iuramentorum abuso. 12. tradens tunc statum huius peccati cessare, quando hic proponit firmiter emendandam, & auferit occasione. Et Valentia 2. 2. diff. 6. 9. 7. punc. 3. col. penult. vers. Ab hoc tamen peccato, & Sayro in clavis regia lib. 5. c. 5. n. 10. fine, vbi docet ab hoc peccato tunc quæpiam desistere, quando dolet de peccatis, & de malis confuetudinibus præterita, & proponit fore ut ab illa desistat: argue ita eadem peccata liberari peccatis commissionis & usurpationis male iuramenti, quae ex ea confuetudine pullularunt, & peccato omissionis, in quo herebat, quamdiu non curabat, & ea cum præsumt confuetudinem aboleret.

17 Quid si super propositum emendam, nec id fecit, dubium est an genere ponentes ad aliquid penam, vel remedium acceptanda iudicio confessoris, qualia sunt frequenter esteri, aliquam breuem orationem recitare, aliquam elemosynam largiri, pro singulis iuramentis temeratis, aut alia huiusmodi. Affirmat Suarez cod. n. 8. nullamque rationem afferit. At melius Sotus de iurament. abuso. 1. abf. 1. absoluere & indissimilem non tenere in rigore penam aliquam accipitare, si in ea temeraria iuramenti reincident, quamvis id consilium saluberrimum sit. Quia alis peccatis id imponi nequit, nec siue aliquo probatur id speciale esse in hac confuetudine.

18 Tandem potest dubitari, an affectio hac prava mortali iurandi confuetudine in absolutione diffidet. Quid affirmanit, quando sepe fallit etiam non corrigit, secus quando bis vel tao. Ita docent Menni lib. 1. Sam. c. 14. §. 4. Vega 2. 10. Summa 2. 16. c. 14. fine. Lud. Lopez 1. infrastructi confiteantur, c. 2. 5. col. antepenult. ver. Postremo dicimus. Manuel 1. 10. Summa. in 2. edit. c. 19. n. 13. Petrus de Ledesma 2. 10. Summa. tradi. 1. 1. c. 5. dub. 4. concl. 3. Suarez 2. tom. 2. derelig. tract. de iuramento. lib. 3. c. 6. n. 8. Et loquuntur de blasphemando confuetudine docet idem Toledo lib. 4. Summa. c. 13. n. 7. Intelligo autem de interruptione confuetudinis, aut perfici iurandi, aut iurandi ab ipso debita ventura disfusio ne. Quia viriliter confutato interrupatur, inaduentia illa est in iuramenti acutum vitram que ad statum peccati mortalium necessarium esse conset ex dictis n. 9. & 10. iunctu n. 13.

Secundum est, quamus quidam, quos tacito nomine referit Sotus lib. 8. de iustitia q. 2. art. 3. p. 20. ante 7. concl. assertant omnia iuramenta, & vera, & falsa, profecta ex prava iurandi confuetudine, esse lethalia. Quia eis nequit adesse certus iurandi comes, qui est iudicium, arque adeo si tunc iuratur verum, id accidit materialiter, & præter iurans intentionem. At certissimum reputo non omnem iuramentum esse lethalicum. Quia potest fieri, ut ad isti triplex iuramenti comes, & proinde id iuramentum omnem culpam careat: nec confutato prava legitimam bene iurandi potestate auferit. Quamobrem confuetudo iurandi non mutat iuramenti naturam, nec illud agnoscit, aut reddit illicitum, nisi carenus solum quatenus cum illa coniungit re: deus aliusquis comis iuramenti neque solius confuetudinis est per se, & formaliter, habenda ratio ad cognoscendum illi iuramenti, sed de factis etiam illorum comitis. Arque ita tanquam certum docent Sotus et art. 5. concl. 7. & de iuramentorum abuso c. 12. Valentia 2. 2. diff. 6. 9. 7. punc. 3. col. antepenult. ver. Ex his autem. Aragon 2. 2. 9. 4. 3. dub. vlt. concl. 2. Petrus de Ledesma 2. 10. Summa. tract. 11. c. 2. dub. 2. in foli. confirm. secundi argumenti, & c. 5. dub. 4. vers. 1. Sayro in clavis regia p. 5. c. n. 8.

S V M M A R I V M.

An iuramenta indeliberata impontur assueto iurare, qui confuetudinem interrupit. 19.
An omnia iuramenta prefestas ex confuetudine iurandi male, sine mortaliitate. 20.
An diversum iurantes ex confuetudine, aut sine illa, quando eorum iuramenti adiungunt tres comites, aut quando aduentur iuramenti defici aliquis illorum. 21.
An iuramentum indeliberatum habent usum iurandi, nec ab eo usum procedunt, si mortaliitate. 22.
An iurari si ut impunere culpa id iuramentum falso, fore ut aduentus sit iurare. 23.
An iuramentum indeliberata procedentia ex mortali male iurandi usum, si mortaliitate. Referunt quidam sententia a. n. 24. v. que ad 27.
Expliquer sententia Andrius, n. 28. 29. & 30.

aut ratione iuramenti confusat plena deliberatio brevior tempori, aut ratione iuramenti valde patentes posse excusari iuramenti indeliberatum. 31.
In quo actu coniunctio confutatur illa iuridictio, ut ex iure sit obligatio eius extirpanda, & iuramenta indeliberata confutantur culpabilius in illis. 32.
Qualest ex conjectu & iuramenta indeliberata inde sancta sint fundata. 33.
Dei iuramento communicatione in periculis, ex iure reformati, clandestinus indeliberata procedentia ex conjectu. 34.

quis possit & tenetur vitare. At illo tempore quo quis ex illa inaduententia iurat, non potest vitare, cum illa inaduententia sit cum inauicibilis: ob consuetudinem enim non est homo potenter ad aduentum, sed & quae naturaliter rapitur, & & quae deest illi medium, quo tunc applicetur ad aduentum. Secundò, quia peccata ex ignorantia initio culpabili conseruita, & praenita in sua causa, sicut contingit in peccatis eboriorum præuis ab eis ante christi etate, nulla noua malitia afficiunt, nisi iuxta aliquos denominationes extrinseca denominantur malorum causa malitia, quæ denominatio datur id est verum (aliij enim eam negant) nil conferat ad prefatos: sed tota malitia est in sua causa. (Vt probauimus li. i. huius tractatus cap. 16. & 45.) eo quod eatus malitiam participant, quatenus voluntaria sunt, ac proinde cum in solita causa sunt voluntaria, solam illius malitiam participant. Sed haec iuramenta inaduententia dicta ab affectu iurato, non sunt in se voluntaria, sed in sua causa, nempe, præconuentio non eradicata, in qua præminent. Ergo nullam participant culpam propriam & specialem, sed tota est in sua causa. Ideo pro hac sententia sum D. Thomas 2. q. 98 a. 2. Durandus 3. d. 39. q. 5. n. 6. Ricardus ibi, a. 3. q. 2. Paludanus q. 2. 1. Guillelmus Rabion q. 2. 4. 2. conclus. 1. quatenus ab solito traditi iuramenta inaduententia prolati scilicet a culpa. Et Bonaventura in 3. d. 39. a. 1. q. 3. n. 21. & 24. quatenus air esse veniale, quando quis ex præconuentio inaduent, non attendens quem inuocet, & ad quid. Et Maior in 3. d. 39. q. 4. statim in principio, in 3. conclus. vbi exprise air nullam peritutem in deliberauitur esse mortale. Et paulo inferius. probat eius conclusionis, vbi eam probat, quia alios (inquit) homo affectus habituandi, tortis peccator, quoties in actu perirex habuit propter. Quod cum interfateret tanquam absurdum, est manifeste in contraria sententia. Et in solutione ad 2. contra 3. conclus. vbi at afflictum iurare posse non peccare, vt quando inuarex motu, qui est primo primus & venialis, quando aduentit ad id quod iurat, sed ex habitu retento intandi, ex actuali inaduententia id iuramento confirmat quod non debet. Et Scotus 3. d. 39. quæst. v. 1. fin. vbi hoc ait. Non igitur distinguit quantum ad rationem peccati mortalis, inter raritatem & frequentiam perire, sed inter deliberationem & in deliberauitur: & in deliberauitur excusat, sive fenal, sive quoque sumpcione. Er Angelus v. Instruendum, 3. nro. 10. vbi air inuictum fallum sine distinctionis iudicio, vt contingit in istis qui psalmi iurante, non excusat a mortali, iuxta distinctionem ab ipso traditum v. Periarium, statim in principio, vbi dicitur spectandum esse ex negligentiia apposita, si que sit nobilitas, esse mortale, si autem modica, veniale. Quia etiam distinctione procedit in non habentibus consuetudinem. (Vt diximus c. præced. n. 14.) & ideo virtutum & equiparatur. Et Antonius 2. p. 10. c. 7. 8. i. immediate res. Tribus autem modis, vbi dicens non excusat a mortali, quies lapsum lingua, seu ex vita peccator, id limitat, dummodo aduentit se iurare, & fallum esse quod iurat. Ex expressis verbis Sotus de iuramento. abus. 6. 12. etiæ enim videatur contrarie sententia, statim post priorem confraterntaris regulam, quam ibi est, vbi hanc ait: Vbi non submittit tempore præcipit cogitans sed sola consuetudo iuramentum deficit, vt negligenter, & per contemptum, inaduententer quis peccaverit, non excusat a mortali. Ar bene suspectus tenet aperte hanc sententiam, quia claret ibi loquuntur de negligentiia mortali: ut confat ex is verbis, negligenter & per contemptum inaduententer. Et paulo inferius id magis explicat: nam redens huius rationem, hanc agit. Negligentia illa, que secum afferit contemptum, reducitur ad tandem rationem, ac si consulto fieret perirenum. Quemadmodum qui circa debitam cauelam sagittam emitrit in nemore hominum, imprudens configit, nequaquam ab homicidio est immunit. Vbi lunc pondrandia, id verbum, Contemptus, & exemplum adhibitum, utraque enim negligentiam mortalem petunt. Et quod omnem protius dubitatione auferit, est corollarium quod statim inferit. Nam regula quam ibi refert, est, utr habens volum iurandi peccet lethaler, quoties inaduententer iurat, quod non retractatur conuenienter. At etiæ non retractatur, Hinc sit, non sufficit necessarium prædicere regulam abhibere permanentem, vt intelligatur quod non retractauerit homo consuetudinem iurandi, quæsi idem numero opus in eo qui consuetus est, peccatum, in eo vero minime, quin non habet consuetudinem. Id quod profecto falsum est: nam ex inaduententia modo exposito peccare, mortale crimen est, undeque pronuntias, siue ex consuetudine sua obscenitas & recordia. Et statim post regulam posteriore, quam ibi refert, improbat idem temperamentum, & subdit hoc: Crediderim nullum esse actum, qui adiunctorum consuetudinem sit peccatum mortale, & easola cessante id definit esse mortale. Idem etiæ non aptè tenet Sotus lib. 8. de iustitia q. 2. 4. 3. conclus. 7. in fine, vbi relata sententia dicent omne iuramentum inde liberatum procedens ex vita iurandi esse mortale, triplex iter reprobat; & in tercia reprobatione sic ait: Deinde quia potest contingere in illo motus subreptitus, qui sic naturaliter linguam rapiat, vt culpm vel omnino tollat, vel vendidem reddat. Addit quod, vt supra monsitudinem, non quecumque negligenter indicandi mortale peccatum est. Et clariss in solut. ad 2. vbi cum in vers. Nec omnia, dixit sed hoc: Si malum consuetudo sit in causa non plene deliberandi, non semper excusat a mortali. Paulus inferius in fine totius articuli licet: Inaduententia possum qualem tollit voluntarium, tollit peccatum hoc autem verum est, quod si consuetudo me precipitat ut non adiutarem, tali precipitatio & inaduententia potius esse peccatum. & forte tanta potius esse negligenter, vt esset mortale: vt supra dictum est. Et exprestè tenet Suarez, to. 2. de relig. tract. de iuramento, lib. 3. c. 7. an. 2. vsque ad 8. Et loquens de blasphemia tenet idem ipsam Suarez, to. 1. de relig. tract. 3. lib. 1. de irreligiosis art. 6. n. 2. Et Sylvester v. Blasphemia, q. 4. dicit præsumptiū in solo foro externo blasphemiam inaduententer dictam esse mortalem in afflito blasphemare. Et Emmanuel S. in Summa. Blasphemia, in fine, vbi ait blasphemiam inaduententer dictam non esse mortalem, & subdit quodlibet oppositum asseverare, quando ex malo vobis procedit, & id tantum vocat non improbabile.

Quod si petas, quando ea iuramenta inaduententer dicta afficiantur mortali sua cause malitia, perinde est ac quare, quando iniqua iurandi consuetudo sit mortalis: quod explicimus n. 9. & seqq. Quando enim illa est mortalis, iuramenta erunt mortalia in sua causa, venialia autem, quando illa est venialis.

Sunt tamen aliqua obseruanda circa hanc sententiam. Primum est, quoties peccatur in iuramentis abique aduententia emisisti, nullum est delictum, sed & quæ peccatur, siue illa falsa, siue vera sint: & hoc, siue queum priorum, siue posteriorum sententiam. Quod rora huius culpa ratio consistit in periculo peccandi, cui iurans inaduententer se expoñit, & ita per accidens, & præter opinionem iurantis contingit id quandoque esse verum. Quippe modus iurandi inaduententer, est & quæ exppositus veritati & falsitati. Errit sententia aliqui ex DD. Aelaratu n. 24. Vt ibi retulit. Et ultra eos tenet Suarez, tom. 2. de relig. tract. idem ibi, lib. 3. c. 8. n. 1. vsque ad 4.

Secundum est, vt optimè adiutetur ad Scotus 3. d. 39. q. vn. 31. a. 1. ad fin. & ibi Gabriel q. 2. 1. notabilis 2. Suarez cod. lib. 3. 6. 7. n. 10. Sicut nimis bene operari constituto, vt diligendi Dei, ergo exinde elemosynæ effici, vt affluctus delibera plenè circa hos actus, quando non affluerit non delibera ret, quia ratione vius citius multo ille delibera: ita circa peccata & iuramenta solet contingere: & proinde sapienter iuramentum in deliberauitur in non affluto ad iurandum, quale in affluto non esset. Quod summopere adiudicatur est ad damnandum, vel exculpanda à speciali culpa in iuramento afflutori iurando. Quippe si ratione vius plenè citius delibera circa iuramentum, si est veit, non erit mortale, nec in se, nec in causa. Quia nulli iurans penculo se exposuit, ut quod plenè adiuerit ad te iurare veritatem: si autem sit fallum, erit in se culpa perirem adiudicetur cōmisi, quæ lethalis est. Præterea bene ait Suarez, ibi, ad discernendū hoc, esse quoque habendā personā rationē, pollentes enim distinctione ac ingenio, delibera plenē, circuī, quām tardioris ingenij & rutilici: vt experientia faus docet, in super-

32 Tertium est, praeceptum extirpande prout ac mortalibus iuramentorum confundendis, ex tunc incepit obligare, & extincentur iuramenta indelibera et voluntaria in illa, quando ex variis inrandi actionis inaduentenerit, & furans progrclus est, ut aduerserit illum primum viam esse fibi proximam & mortallem occasionem in diuina multa iuramenta indelibera. Quare actus inrandi precedentes confirmationem confundendis afferunt hanc mortalem occasionem, non dum concinnet in virtute iuramenta hacten indelibera, nec adhuc est praeceptum sub mortalibus extirpande confundendis; sed illi actus virtute continentur, qui confundendis ita collumman, ut extineat aduerserit inrandam eam occasionem, & ex tunc teneri sub mortalibus interrumperet. Quid docet Suarez, c. l. 5. q. 7. n. 8. & 9. & in simili blasphemianis de confundendis probavit illi praecept. c. 32. n. 43.

33 Quarum est, quando consumerat oīrāndi est mortalis, est explicanda in confessione, & tempus duratio nisi illius, & quies noua aduentum, & quasi repetita voluntate iurans in ea permanere decreverit. Et quoniam convenienter sit explicare iuramentum delicta, id enim meliori conscientie medio de modō deservit, at non esse nefastarium. Hec docet Suarez *edem lib. 3. c. 8. n. 5.* ubi hucus posterioris partis rationem non assignat. Sed eius ratio est quia etsi quando actus exterrus est in le volitus, & proinde in le peccatum, sit necesse exprimendis in confessione, neclatissit internum voluntatis actum exprimere, a quando opus exterrum non est in le voluntarium, sed in sua sola causa, satis est causam exprimere. Ut probant lib. xiiii tractatus c. 16 n. 46.

34 An vero lata excommunicatione in peruria, eis re-
seruat, comprehendantur haec peruria in deliberata
que sunt voluntaria in sola sua causa, diximus enim cap-
in fine, vbi tenemus non comprehendunt sub ea excom-
municatione aut reservatione, sed illa dumtaxat, qua
propriete et simplicitate dicuntur, et quod in se ipsa
voluntaria fuit.

C A P V T VI.

malitia iuramenti dolosi, quod absque animo iurandi, aut se obligandi, aut verbis aequo noci, sit præstitum.

S Y M M A R I V M.

*Quodupliciter iuramentum dolosum praestari possit n. 1.
Quod difficultates tractanda sint n. 2.
Finalis culpa sit, quando solus implendi animus doceat n. 3. Et ibi, qu*

Quis culpa reui sit, qui verum iuravit animum habet, non tam animum se eo iuramento obligauit. Reservantur variis sententieis, n

proponitur sententia Auctoris, n. 7.

9. *Explicatur sententia Auditoris. Et an licent tunc verba iuramenti n*

*serialiter capare: quando ita capi sententia in. 10.
Quid si verba illa non usurpentur communiter ut iuramentum? n.
et iuramentum sententia sicut id est sententia.*

Remittendum est, dupliciter posse iuramentum d-

lōsum p̄fūlari. Prior modo, quando animus iurā
non concordat cum externis verbis: cō quōd verba
eterna iurandū contīnunt: at internus animus sit
non iurandi, aut non s̄e obligandi, aut non implen-

Summa Th. Sanchez Pars II.

Circa priorem difficultatem quadruplex potest esse, defelctus animi intentio. Primus est quando adest animus irandi & se obligandi, & ramen implendi. Secundus est, quando adest irandi, ac cum in modo ex iurantibus trahigere non obligandi. Tertius est, quando adest animus non irandi. Quartus est, quando deit se animus non promittendi, aut non se obligandi tanquam ex promissione virtute. Et quidem quando adest animus irandi, & se obligandi non tam semper, sed ut apud omnes, (veri dicimus & non alio) si se peccatum morale perire. Quando vero

debet animus non promiscendi, aut non se obligandi ex
sola fidelitate promissum, est tamen animus implendi,
nulla est culpa, nisi interire leprosum terere, tunc enim est
mendacium: ut nis ex contractu tenetur. Sic Suarez to. 2.
derefq tract de iuram lib. 3. c. 17. n. 10. & 11.

Quando arcem ad se annos iurandi, cum animo do-
lofo nullatenus te obligandi. *Abbas.* Si vero n.o de-
seriat, et quando id iuramentum percutiam extorque-
tur, folsam in vno pericolo egenit palam: in im-
perfectis autem nullam. Nec ergi de iuramento non vi
extorio. Alij autem excusat à culpa coactum iurati
tem cum praedita intentione, quando interims aliquam
conditionem fobingeligit, iuxta quam id iuramentum lic-
et venum. Vt si quis ab alio animo te obligandi interlatroni

le daturum ei numero, intelligendo interius, si debuerit.
(De qua conditione dicentes n. 38.) Ita Angelus v. Iuramen-
tum, s. n. 8 casu 9. Sicut etiam v. Iuramentum, 4. q. 7. ditio 1. Qui
addi esse mortale licet iurare, nulla subiungenda est
conditione.

Alia communis sententia est, in omni eventu esse mortale sic iurare. Quia quos deficitur amissus se obligandi ex iuramento regio, hoc etiam dicatum iuramento firmatum. Cum sit fallax vocis significatio, ut pote quæ veram se obligandi intentionem lignificat, quæ tamen non est. Atque ita docent Cattalan. &c. q. 99. art. 7. circa solutio[n]em ad 4° col. penult. vers. ad hoc dicitur. D. Antonius l. p. t. 10. c. 6. in causa 5. fine Armilla v. iuramentum n. 1. & p. 1. p. 1. Scimus u. 3. Taberna v. iurare q. 1. l. 12. Scimus sententia dist. 39. q. vna. 3. Narr. Summar. 1. Latine & Hispan. n. 1. Conar de p[ro]pria l. p. 8. s. 3. & 4. Decret. 2. p[ro]c. 8. § 5. m. 3. fine. Altera Summaria 15. fil. 1. pag. 1. per. iurare de hiszor. Salendo addit[us] ad regulam 384. Ber- nardus de Diaz. Art. 1409. 2. 2. 1. 89. art. 7. circa solutio[n]em ad 4 in 4. concil. Lenardus lib. 2. de iuris f[ac]tis 4. dub. 8. art. 42. & Suarez cod. 6. 17. n. 2. diceat. Alioquin enim ipsa sententia.

Alij sic distinguunt, si rationabiliter exigatur iuramentum, est culpa venialis. Quia iurans nulla causa iusta dictus decipit eum cui iuraverit: at est sola venialis culpa,

8. cō quōd cūm reuera maneat ille iugamento obligatus,
non cīt ad modum perniciōis proximo ea deceptio. At si
9. irrationaliter exigitur, & iurans sine animo fe obligati-
10. di non intendit significare atertivelle se irratione obli-

gate, nil peccat. Si vero id significare velit, tunc veniale
mendacium. Ita docet *Valentia* 1.1. diff. 6. q. 7. punto 4. col.

penale, vers. Potest autem dubitari. Et quamvis ipse non explicet, debet necessariò hoc intelligere, quando in con-

ramento adest animus implenda reuiramenta promis-
se. Quippe si decesset, debet necessariò dicere esse mor-
tale peritrium. Cum ipse lentiat esse verum iuramentum
& tanquam tale obligare. Et hoc est probabile.

7 At cum nos teneamus id tunc non esse instrumentum, nec tanquam tale obligare: (videlicem cap. 10. n. 3.) et quod sit de intrinseca veri instrumenti ratione promilliorum inducere obligationem, censendum est in deo iuramento idem prout, quod statim dicimus de instrumento emulo absque iurandi animo. Quia eo ipso quod est animus non se obligandi, adeo animus non vere sed ore teneturandi.

8 Tandem quando deficit animus iurandi, solisque verbis externis profertur instrumentum: quidam sententia in coniectura esse mortale, sive verum, sive falso si dicitur iuratur. Dicuntur, quia quando venientia id quod iuratur, id instrumentum est perniciosum in ordine videtur. Atque idem futurum Sotus p. 3. allegatus, quando iniuste coactos usurpare: ea verba materialiter dicens tunc cum non peccate. Ut si hoc responderet, Dico, ego iuro, vel dico, Deus est mihi fidelis. Secus (aut Sotus) si diceret, Dico quia Deus est mihi fidelis. Quia rursum capi verba formaliter. Sed exitum portus id pendere ex dicenti intentione. Quippe post hunc quoque dicendi modum capere solum integrum, vel ad aliquid aliud significandum. Ut proximè diximus ex Valentia.

Sed dicta limitanda sunt, ut intelligantur, quando videntur verba, que vi instrumentum ad luci solent: (tunc si talia verba non sint, nec ab audiendis vi instrumenta affumantur. Tunc enim non est mortale caaducere absque iurandi animo ad confirmandum aliquod veniale mendacium. Ut allegato Autolo docent Angelus v. Perarium paulo post principium, §. 1. et Azorom. i. infit. moral. lib. 11. c. 12. q. 5.

SUMMARIUM.

9 Alij autem concordant cum predictis sententiis, quando instrumentum est circa materiam falsam, sive de praesenti, sive futuro: & similiter quando est circa materiam veram, at legitimè exigit index iuramentum, vel ratione contractus id legitimè petitur. Discordant vero, quando est circa materiam veram, nec instrumentum sic legitimè petitur. Quid potest contingere scropulo, qui cum instrumento veritate affectat, aut promittat verò implido animo, non vult scropulo agitatus habere verum iurandi animum. Quare tunc dicunt: illi culpam venialem si iurare. Quia est mendacium, cum ille se utare protestetur, verè tamen non iurans. Non ramen est mortale. Quod non interrogetur iuraria aliquipproximo habens veri instrumentum etiè Deo. Quia si non iuret se iurare, id instrumentum non cadit in illud fictione iurandi mendacium. Et ita quamvis sit è diuinitate testimonium adducatur, est ad confirmandum verum. Nisi est diuini testimonij illos. Sicut cum quis non tevit se iurandi, aut Deicoldeni precepto, non illudetur Deo, nec moraliter delinqueret, solo acto exteriori fingens se iurare aut colere Deum. Ita docent Sotus lib. 8. de iust. q. 1. art. 7. in folio ad 4. à vers. Excedendo autem membro. Aragon 2. 2. q. 8. 9. art. 7. circa folio ad 4. conclus. 6. Petrus de Ledesma 2. tom. Summe, tractat 11. c. 3. dub. 6. Leonardi lib. 2. de iustitia. 6. dub. 8. n. 42. & 43. Suarez 2. 2. de relig. tract. de iurab. lib. 3. c. 17. n. 3. p. quod ad 6. Et quamvis Sotus loquatur de coacto ad iurandum, sive ratio probat de omnino obligato ad iurandum. Et ita Aragon expressè de virto agit. Et Petrus de Ledesma vniuersaliter loquitur de eo qui non tenuerit iurare. Et vniuersaliter loquitur Sotus & Suarez.

10 At verius est, quod docet Valentia 2.1. disp. 6. 9. puncto 4. col. vlt. vbi quando quisquam non obligatur ad iurandum, sed irrationabiliter ab eo exigitur instrumentum, sic distinguunt. Si utans dicit verum, tunc solum peccat venialiter, quando vult significare se habere iurandi animum. Quia est mendacium, & non perniciosum. Ut bene docent autores n. p. 3. allegati, vbi id fatis probatum est. Secus si id significare nolit, tunc quoddam aliud dispositum, ut mox dicimus, tunc enim nulla est culpa. Si autem iurat falso, vel itaque illa exteriora instrumenta verba referre ad materiam falsam, confirmingo illam in eo exterioro iuramento, est mortale. Ut probatio n. 8. adiuncta: & concordant omnes Doctores n. p. 3. relati & citati n. 8. Sicutem intelectio animo nolit illa ad materiam fal-

sam referre, nec potest ob aliquas rei circumstantias rationabiliter ab aliis putari id velle, ut in deo iuramenti. Sed tantum tunc suo viens usurpat ea verba ad significandum aliquid, id iurandi conceptum, quod videtur: vel usurpat ea tantum materialiter, vel persilla confirmatione volens, non peccat mortaliter, nec applicat iuramentum indebita materia. In modo credo nec hunc venialiter peccare. Quia nullum est mendacium, & cogit causa iusta utriusque aequitatem. Et constabit magis ex statim dicendi n. 15. Atque idem futurum Sotus p. 3. allegatus, quando iniuste coactos usurpare: ea verba materialiter dicens tunc cum non peccate. Ut si hoc responderet, Dico, ego iuro, vel dico, Deus est mihi fidelis. Secus (aut Sotus) si diceret, Dico quia Deus est mihi fidelis. Quia rursum capi verba formaliter. Sed exitum portus id pendere ex dicenti intentione. Quippe post hunc quoque dicendi modum capere solum integrum, vel ad aliquid aliud significandum. Ut proximè diximus ex Valentia.

Sed dicta limitanda sunt, ut intelligantur, quando videntur verba, que vi instrumentum ad luci solent: (tunc si talia verba non sint, nec ab audiendis vi instrumenta affumantur. Tunc enim non est mortale caaducere absque iurandi animo ad confirmandum aliquod veniale mendacium. Ut allegato Autolo docent Angelus v. Perarium paulo post principium, §. 1. et Azorom. i. infit. moral. lib. 11. c. 12. q. 5.

11 An locuti sunt cum aliquo ex oppositoribus, aut eius domum ingressi, an possit negare, quando non informatione causa facta: & regata in actu in congregatione locuti sunt, possit negare quando non de iure, quae secreti furari potest? n. 34.

Venientia ex loco, qui falso putatur, vel infrafecta, vel oblitera per inservientem transiens, vel ex loco vere infido veniente, an possit negare iuramento, etiam si fons clarus vel religiosus? 35.

At creditor virtute instrumenti exigere debet, cuius pars est soluta, possit iurare integrum debitum, ac si sit aliquid sit, si alio circulo transiundem sibi debetur? n. 6.

Si per instrumentum extorquenter promissa, an licet uti verbis iuramenti materialiter, vel alia amphibologia, vel dices, uero, tabula? n. 37.

Natur. c. Humanæ aures, 22. q. 5. in quod. 3. n. 9. & 16. Valentia 2.1. dub. 1. p. 15. p. 2. in folio ad 2. Pereira c. 27. Genes. dub. 5. n. 57. Suarez 2. tom. 2. de religione, vbi de intram. lib. 3. c. 11. n. 4. & 5. Leonardus lib. 2. de iust. q. 2. dub. 9. n. 43. & latius probabimus n. 15. in verbis etiam eam amphibilogiam ex le non patientibus. Quare dum Angelus v. iuramentum, 4. initio, & Sylvestris Mendarum, fide, & v. iuramentum, 3. qu. 2. vers. Si recto uero, & vers. seq. vocant hanc nodilocationes absque necessitate dictas mendacia & penuria, accipiunt largè mendacium, non pro eo quod est contra mentem, & opponunt negatio non intendendi precepto: sed pro eo quod opponitur affirmatio veritatis dicenda precepto. Quod lacus explicabimus n. 16.

Secunda regula sit. Possumus quoque absque mendacio videnti, uti verba ex sua significatione ambigua non sint, nec cum sensum habeant, si reuera trentis circumstantiis loci, temporis, & personæ, ac modi interrogandi, verba cum sensum faciant iuxta interrogantis intentionem, quam respondens concepit. Constat exemplis, quia penitus rogitus a confessore de formacione, verè cam se admissile negat, cum tamen verè admiserit, si cam iam fassus sit. Quia ex a propositione videntur falsis negatiu. Non admisi, facit cum sensum ex modo interrogandi, & circumstantia personæ interrogantis. Non adiuvat fornicationem, quam fassus non sim. Similiter si quis alicuius querens interroget me, an illum videbam, vere respondeo me illum non vidi, si ita proximè non videbam, ut possim de illo ratione reddere, ut a querenti inueniatur. Quippe ea universaliter negatio. Non vidi, ex interrogantis fine refringitur, ut in ligature de proxima visione. Atque ita docent Natur. c. Humanæ aures, 21. q. 5. in q. 2. n. 8. fine. Bañez 2. 2. q. 69. art. 2. dub. p. 11. & ibi 2. tom. controvrsia 11. Azorom. 1. lib. 11. initio moral. 4. q. 5. reg. 2. Sayo in clavis regia, lib. 12. c. 17. n. 26. Suarez 2. c. 11. fine.

12 Posterior difficultas est. Quando sit perjurium aut illicium amphibologia aliqua vbi in iuramento ad significandum aliquod verum iuxta mentem iurantis; at iuxta diversum sensum ab eo quem audiendes excipiunt? Quia in re quidam DD. iuramentum id carere mendacio, & consequenter ex causa iusta licitum esse, quoties verba que usurpantur, sunt ex significacione sua, & communis audiendum vbi, aut latenter lapidantium vbi ambigua, & proinde utrumque sensum recipiuntur: secundum quando talia non sunt, sed in sensum verum detorquentur ex solo aliquo addito mente iurantis concepto. Id enim dicit semper esse mendacium, & consequenter perjurium mortale in quoque evenitu. Dicuntur, quod nisi id sit mentiri, magnus aditus multis incommodis parceret in communi hominum conuerione. Tolleretur enim omnium sermoum, qui inter aequales habetur, certitudine: ac subinde omne commercium, vniuersaliaque dolis patenter, si quando quis inuidice non interrogatur, possit absque mendacio videri, neque omnino verborum significacione contradicibus, assingendo illis suo arbitrio sensum à proposito alienum. Nil enim talium esse potest, quod non valeat omnino mendacio liberari, si qualcum quo verum reddatur, licet arbitra nostro addere. Secundo, quia mentitur verba alterius accepitis, quam ex significante. Tandem quia non conlontas omnes enti, ac proxime iumentacione: cum verba sint absoluta, non autem mens. Atque huic sententia facit Paludan. 4. 2. q. 9. 3. 4. 3. 3. 3. vbi utrque quantumcumque verba sunt generalia, si loquens intendat se refutare, & audiens similiiter debet in eo sensu intelligere, non esse mendacium. Quare contrarium videtur sentire, quando audiens non debet in eo sensu iumentacione: quod contingit quando verba sunt ex le ambigua. Et in propriis terminis docent Caiet. 2. 1. q. 8. 9. 4. 7. col. penult. vers. ad hoc dicitur. Sotus lib. 5. de iust. q. 6. art. 2. conclus. 7. & lib. 8. q. 1. art. 7. col. vlt. & de secreto, membrum 3. q. 3. conclus. fine. Alzocer. Summa. 15. fol. 52. pag. 4. vers. lutar con cautela. Cordoba Summa. q. 65. & de secreto, membrum 3. q. 3. Azorom. 1. lib. 11. initio moral. 4. q. 5. fine. Aragon 2. 2. q. 69. 4. 2. fine & q. 8. 9. art. 7. circa solutionem ad 4. in conclus. Petrus de Ledesma 2. tom. Summe, tract. 8. 2. 4. post 6. conclus. dub. 3. dictio 3. & tractat 11. c. 3. dub. 6. paulo ante finem. Ld. Lopez 1. p. instrutorij c. 42. col. 7. vers. Itenique non, & sequenti.

13 Atreni han quibusdam propostis regulis, atque ex eis deductis corollaris explicabo. Prima regulis est. Quoies verba sunt significacione sua ambigua, plerique sensus admittentia, nullum est mendacium ea profecte in

Summa Th. Sanchez pars II.

seni uero quem proficeret ex illis vult, & concipit, eti audientes, ac in cuius iuratur, in alio sensu accipiunt: eti in illa iusta causa ducatur proferens. Ratio est, quia, cum verba omnes illos sensus admittant, nil contra mentem itur, aut germanum verborum sensum, illa in quoque illorum usurpando.

Alias in nulla necessitate eius vii licet contra omnium Doctorum mentem. Cum necessitas efficeret nequeat quin mendacium sit, quod ea celi sunt mendacium esset.

Atque ita expressè docent Sotus de secreto, membrum 3. q. 3. fine.

Natur. c. Humanæ aures, 22. q. 5. in quod. 3. n. 9. & 16. Valentia 2.1. dub. 1. p. 15. p. 2. in folio ad 2. Pereira c. 27. Genes. dub. 5. n. 57. Suarez 2. tom. 2. de religione, vbi de intram. lib. 3. c. 11. n. 4. & 5. Leonardus lib. 2. de iust. q. 2. dub. 9. n. 43. & latius probabimus n. 15. in verbis etiam eam amphibilogiam ex le non patientibus. Quare dum Angelus v. iuramentum, 4. initio, & Sylvestris Mendarum, fide, & v. iuramentum, 3. qu. 2. vers. Si recto uero, & vers. seq. vocant hanc nodilocationes absque necessitate dictas mendacia & penuria, accipiunt largè mendacium, non pro eo quod est contra mentem, & opponunt negatio non intendendi precepto: sed pro eo quod opponitur affirmatio veritatis dicenda precepto. Quod lacus explicabimus n. 16.

Secunda regula sit. Possumus quoque absque mendacio videnti, uti verba ex sua significatione ambigua non sint, nec cum sensum habeant, si reuera trentis circumstantiis loci, temporis, & personæ, ac modi interrogandi, verba cum sensum faciant iuxta interrogantis intentionem, quam respondens concepit. Constat exemplis, quia penitus rogitus a confessore de formacione, verè cam se admissile negat, cum tamen verè admiserit, si cam iam fassus sit.

Quia ex a propositione videntur falsis negatiu. Non admisi, facit cum sensum ex modo interrogandi, & circumstantia personæ interrogantis. Non adiuvat fornicationem, quam fassus non sim. Similiter si quis alicuius querens interroget me, an illum videbam, vere respondeo me illum non vidi, si ita proximè non videbam, ut possim de illo ratione reddere, ut a querenti inueniatur. Quippe ea universaliter negatio. Non vidi, ex interrogantis fine refringitur, ut in ligature de proxima visione. Atque ita docent Natur. c. Humanæ aures, 21. q. 5. in q. 2. n. 8. fine. Bañez 2. 2. q. 69. art. 2. dub. p. 11. & ibi 2. tom. controvrsia 11. Azorom. 1. lib. 11. initio moral. 4. q. 5. reg. 2. Sayo in clavis regia, lib. 12. c. 17. n. 26. Suarez 2. c. 11. fine.

14 Tertia regula est. Possunt quoque absque mendacio videnti, uti sensum ex sua significatione ambigua non sint, nec cum sensum habeant, si reuera trentis circumstantiis loci, temporis, & personæ, ac modi interrogandi, verba cum sensum faciant iuxta interrogantis intentionem, quam respondens concepit. Constat exemplis, quia penitus rogitus a confessore de formacione, verè cam se admissile negat, cum tamen verè admiserit, si cam iam fassus sit.

Quia ex a propositione videntur falsis negatiu. Non admisi,

facit cum sensum ex modo interrogandi, & circumstantia personæ interrogantis. Non adiuvat fornicationem, quam fassus non sim. Similiter si quis alicuius querens interroget me, an illum videbam, vere respondeo me illum non vidi, si ita proximè non videbam, ut possim de illo ratione reddere, ut a querenti inueniatur. Quippe ea universaliter negatio. Non vidi, ex interrogantis fine refringitur, ut in ligature de proxima visione. Atque ita docent Natur. c. Humanæ aures, 21. q. 5. in q. 2. n. 8. fine. Bañez 2. 2. q. 69. art. 2. dub. p. 11. & ibi 2. tom. controvrsia 11. Azorom. 1. lib. 11. initio moral. 4. q. 5. reg. 2. Sayo in clavis regia, lib. 12. c. 17. n. 26. Suarez 2. c. 11. fine.

CODICUS

15 Tertia regula est. Possunt quoque absque mendacio videnti, uti sensum ex sua significatione ambigua non sint, nec cum sensum habeant, si reuera trentis circumstantiis loci, temporis, & personæ, ac modi interrogandi, verba cum sensum faciant iuxta interrogantis intentionem, quam respondens concepit. Constat exemplis, quia penitus rogitus a confessore de formacione, verè cam se admissile negat, cum tamen verè admiserit, si cam iam fassus sit.

Quia ex a propositione videntur falsis negatiu. Non admisi,

facit cum sensum ex modo interrogandi, & circumstantia personæ interrogantis. Non adiuvat fornicationem, quam fassus non sim. Similiter si quis alicuius querens interroget me, an illum videbam, vere respondeo me illum non vidi, si ita proximè non videbam, ut possim de illo ratione reddere, ut a querenti inueniatur. Quippe ea universaliter negatio. Non vidi, ex interrogantis fine refringitur, ut in ligature de proxima visione. Atque ita docent Natur. c. Humanæ aures, 21. q. 5. in q. 2. n. 8. fine. Bañez 2. 2. q. 69. art. 2. dub. p. 11. & ibi 2. tom. controvrsia 11. Azorom. 1. lib. 11. initio moral. 4. q. 5. reg. 2. Sayo in clavis regia, lib. 12. c. 17. n. 26. Suarez 2. c. 11. fine.

Tertia regula est. Possunt quoque absque mendacio videnti, uti sensum ex sua significatione ambigua non sint, nec cum sensum habeant, si reuera trentis circumstantiis loci, temporis, & personæ, ac modi interrogandi, verba cum sensum faciant iuxta interrogantis intentionem, quam respondens concepit. Constat exemplis, quia penitus rogitus a confessore de formacione, verè cam se admissile negat, cum tamen verè admiserit, si cam iam fassus sit.

Quia ex a propositione videntur falsis negatiu. Non admisi,

facit cum sensum ex modo interrogandi, & circumstantia personæ interrogantis. Non adiuvat fornicationem, quam fassus non sim. Similiter si quis alicuius querens interroget me, an illum videbam, vere respondeo me illum non vidi, si ita proximè non videbam, ut possim de illo ratione reddere, ut a querenti inueniatur. Quippe ea universaliter negatio. Non vidi, ex interrogantis fine refringitur, ut in ligature de proxima visione. Atque ita docent Natur. c. Humanæ aures, 21. q. 5. in q. 2. n. 8. fine. Bañez 2. 2. q. 69. art. 2. dub. p. 11. & ibi 2. tom. controvrsia 11. in quarta ratione, & in folio ad 1. & ad 5. Toledo lib. 4. Summe. c. 11. n. 9. Manuel de ordine iudicario 1. 1. o. 4. & in 1. tom. Summe, in 1. editione c. 9. n. 7. Philiarcu de officio sacerdotis, to 1. p. 3. lib. 3. c. 14. Suarez cod. c. 11. n. 6. Leonardus eodem dub. 9. n. 43. Et dicit esse probabilem Emmanuel Saumya, v. iuramentum, n. 6. Probatur primum, quia in factis literis hic loquendi modus usurpatur. Nam Christus Iesus. v. 7. dixit: Non ascendas ad diem festum. Et tamen

men statim ascendit. Quod rāmen oratio vera fuit ex addito mente Christi recte, scilicet, non ascendam manifeste. Quem sensum caverbae se non faciebat. Et Tobie, Angelus dixit: *Ex filii Israhel ego sum, Azaria Anania magnus filius.* Quae verba sunt vera iuxta eorum interpretationem recentam in Angeli mente: falsa autem secundum propriam vocum significacionem. Et Cens. 27. Iacob dixit: *el Esaū, & fecisse quae ei praecepserat Israēl; & tamen multi quos refert & sequitur veritate in eum locum tota doffit;* sicut ad mendacium proprie tentum est Iacob intentum. Et Judith multa dixit Holofemini, quae secundum verborum intellectum à mendacio excusat nequeunt; ut excludant secundum aliquem mysticum intellectum, auctore D.Thomas 2.9.110. art. 3. ad 3. fin. Secundum probatur ex D.Gregorio 1.26. morale. c.5. Et refutetur 6. *Humana aures, 22. q.5. ibi: Humana aures verba nostra talia inducent, qualia foris sonant. Diuina vero indicia talia esse audiunt, qualia ex intuis proferuntur.* Sententia ergo veritatem aut falitatem verborum, non ex verbis extremis tantum spectanda: sed ex proferentis intentione. Quod idem fatus significat D.Hilarus lib. 4. de Trinitate. c.5. & refutetur. Intelligentia de verbis significatis. ibi: intelligentia verborum ex causa est affirmata diversi: *Quia non sermone res, sed res sermo subiecta.* Tertio probatur, quia cū mentiri sit corā mente īcīre, verba externa meū ī materialiter se habent ad mendacij rationem, ac nō prius refert, hinc verba sunt falsa in se īnt, sed sola proterius intendunt, tamen ī falsitate ītūpuntur, quem communiter audientes percepunt. At id licet rex causā iusta. Hanc probat ratio prima ad dictum 12. pro sententiā birelatā. Hoc enim vietus hominum communis postulat, quamvis cetera in alio sensu protulat non contineant mendacium. Atque ita docent Angelus & Iuramentum, *in iusto.* Sylvestr. v. Iuramentum, 3. q.2. vers. Si verēdū, & seq. Catec. 2.2. q.8. a.7. col. penult. vers. Ad hoc dicitur. *Sotus de secreto, membro 3. q.3. in fine.* Nauar. & Humana aures, 22. q.5. in quaſt. 1. ad fin. & 3. q.8. 9. & 16. & Summa 12. n. 8. & 13. Suarez. eo lib. 3. c.10. m.10. & c.11. n.8. Sayro in clavis regia, lib. 5. c.4. n.21 & lib. 12. c.17. n.28. Leonardus lib. 2. de infirmit. c. 42. dub. 9. n. 46. & 48. Toledo lib. 4. Summa. c. 21. n. 9. notabilis. Lazarto. lib. 11. infit. morale. c.4. q.5. regula 4. Philarcus de officio sacerdoti. c. 1. p. 2. lib. 3. c. 14. initio. Valentia 2. dub. 5. q.13. puncto 2. in solut. ad 2. vbi hoc optimè explicat, sic: *Quamvis verba ad aliquem alienum sensum significandum in conuersatione communii, non sit mendacium contra negatum non intendit preceptum; et tamen peccatum omniforis contra affirmatum virtutis veritatis dicende preceptum.* Quod exigentia ratione boni communis & ciuitatis obligat quemlibet ī proximo interrogatum, ad respondendam determinatam veritatem de qua interrogatur, vel de qua oritur est sermo, nisi ex iusta causa interrogatus habeat ad eam veritatem interroganti occulrandam. Atque ob hanc rationem Angelus & sylvestr. proxime allegati vocant iuriūmodi iuramentū aquino ab aliis necessitate dicta, per iuria. (Videtur u. 13.) Dices esse questionem de nomine. Responde oīque questionem de realiē necessaria. Quippe si his aquino cationibus vti, est contra non intendit preceptum, nunquam id posse licere. Sicut in nullo euentiū licentem. At cū sibi affirmatio veritatis explicande precepto opponatur, potest ex causa iusta id licere. Quippe veritatem occultare, in plurimis cūtibus licet. Et hæc est ratio disordine inter auctores allegatos. Quamvis enim omnes illi concedant priorem huius regulam partem, nempe, nullis verbis amphibologis vti licere absque iusta causa. At in posteriori parte, non circa omnia verba omnes concordant. Quia ceterentes inesse mendacium in verbis ex sua significacione non ambiguus, quantumcumque aliquo adiuto mente concepto verum sensum & significant, dicunt subinde illorum viam in nullo euentiū esse licitum, sed solum illorum verborum, quae ex ambiguous sunt. (Vn. 12. recutimus.) At nos qui ceterens in nullis verbis inesse mendacium, si ex addito mente recte vera efficiantur, dicimus pariter omnibus verbis licere vti cum dicta amphibologia, quando causa iusta eius vltis subest. Ceteras len-

tentie auctores numero precedenti restulimus.

17 *Imo nec in iudicio quando quis non legitimè interrogatur, fas est his amphiboliūs utriusque necessitate.* Quando scilicet, facile & absque crimini suspitione, interrogatus pollet ī alia via tueri. Ut noui respondendo, vel appellando ab iniqua interrogatione. Vt bene docet *sotus de secreto, membro 3. q.3. conclusi.* Atracissime vel potius nunquam, hoc in iudicio habebit locum. Quoties enim reus, vel testis subterfugio aliquo vivoluerint, concipientiū diues vehementer delicii suspicionem. Et ideo hæc limitatione non est opus.

18 *Quoties autem adeat causa iusta his iusti & equinoctiūbus, animis vniuersis non debet īclad fallendum proximum, sed ad occultandam veritatem, quam non expedit reuelare.* Vt bene docet *Sylvestr. v. Iuramentum, 3. q.2. vers.* Licet autem. At eis animis esse fallendi, cum iuramenti non sit falsum, hic enim nil falsum significare illis verbis valde, sed vt alter decipiatur non intelligens sensum ab eo intentum, sola cui paenitentia videtur. Quia non est gravis inordinatio, nec in iusta proximo gravis infertur, vtpote qui ius ad id iuramentum non habet. At re bene inspecta, est mortale periculum. Quia cū intendat perfuadere, ac fingat aliud quam in mente teneri, est mendacium simile mendacio consistenti in facto. Vt constat ex ratione 6. quām n. 15. ad duxi ex mente D. Thomae.

19 *Causa vero iusta vnde his amphiboliūs est, quoties id necessarium aut vte est, ad salutem corporis, honorem, res familiares tuenda; vel ad quilibet alium virtutis actum, ita ut veritatem occultare, conseruare, expedit in studio.* Ita Nauar. & Humana aures, 22. q.5. in q.1. ad finem, & in q.2. n.10. An vero sit causa iusta iocu s honestus dicimus n. 22.

20 *Imo iusta huius causam esse, quoties quis rogatus ab aliquo priuato iuste, videtur clare tenere Nauar. & c. Humana aures, in q.3. n.10. Eamque rationem reddit. Quia responderet alteri non obligatus, nec obligatur respondere ad ipsius mentem. A quo enim remouetur genus, omnis quoque species remouetur. Idem videtur docere Toledo lib. 4. Summa. c. 21. n. 9. fine, vbi aut possunt vniūmodi aquino, & in ridiculis, inteligo quando absque iuramento id habet. Tunc enim honestus ille ludus recretiōis iusta causa exercitus honestum redderet amphibilogia vltimū. At si iuramentū adiutor, est manūcula culpa, propter vanam & indiscretam diuinam nominis vltimū, atione m. At sola est venialis, iuxta dicta. In iudicio autem iudice legitimè interroganti, & in materia prejudiciali, est peccatum mortale verbis quibusvis ambiguis vti. Vt latius cap. sequentia dicimus.*

Ex his deducitur primò, testem non iuridice rogatum de aliquo delicto, posse respondere vti aquino catione, ut quādo priuata deprecatiū īpetū iuramentū, & animis iurantis est, non fallendi, sed occulandi veritatis quam non expedit reuelare. Et tene exp̄lē Valentia 2. dub. 5. q.13. pando 2. col. penult. in solut. ad 2. vbi aut interrogavit a proximo tenet ratione boni communis, & ciuitatis respondere determinatam veritatem, de quoniam interrogatur, nisi istantis circūstantias peculiares ins ad eam veritatem interroganti occulrandam habet. Et Suarez. ed. lib. 3. c.10. m.10. vbi aut tunc licere quando importune cogit ad aperiendum quod non expedit sibi aperire.

21 *Quando vero quis nemine perente se ad iurandum offerat, nequit amphibilogia his vti.* Ut docent Sylvestr. Suarez. & præced. allegati. Nauar. Summa. 12. n. 8. Ladesma 2. p. 4. q.10. a.4. dub. 9. n. 46. Sayro in clavis regia, lib. 5. c.4. n. 21. Leonardus lib. 2. de infit. c. 4. t. dub. 9. n. 9. notabilis 1. At hoc ita vniuerſaliter dictum minus ī approbo. Quia si necessitas, vel vltimū eis vnde cogit, parum refert, siue rogatus, siue non rogatus quis iuret: coi vel maximē quod sepe occasio le offerit, pollit, qui valde expedit cuiquam se sponte sua ad iurandum inuitare. Vt ad placandum proximum, vel ad refuerendam famam inuitare ablatam. Erat bene Philarcus de officio sacerdoti, tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 14. initio, dicens vltro se referent ad iurandum hoc non licere, temperauit quando nulla necessitate aut vltitate co-

git. Arque idem tenent DD. quos. 18. allegabo, dicunt enim, cum qui verum crimen occultum proximi iniuste detegit, posse se offere ad famam refuerendam amphibologica locutione vtendo.

Sed queres qualis culpa sit, iurare his amphiboliūs viendo abesse necessitate? Communis sententia habet id esse mortale. Quod sit contra principium iuramenti h. ē, qui est veritatem determinatam testi haberi. Atque ita docent Angelus & Iuramentum initio. Tabula v. Iurare q. 13. m. 1. 4. Armilla v. Iuramentum, n. 16. Nauar. & Humana aures, 22. q.5. in queſt. 3. n. 8. & in Summa. c. 12. n. 8. & 15. Toledo, Sayro, Leonardi & Philius. cui n. preced. allegati. T. ad. Lopez. 1. p. infirmit. c. 12. col. 5. vers. Dolose iurans. At probabilius credo, quando id nō est in iudicio, uti legitime interrogant, vel in materia praedium, vel in familiā, vel in eis cui paenitentia, si intentio dicuntis non in iusta vniūmodi iuramenti. luxa dictum 18. Ducor, quod hic sit non mendacium: (ven. 13. probauimus) nec adiunctorum aliqua. Quia nec iuramentum est in iudicio, nec in materia prejudiciali. Quia sola dilectione huic iuramento deficit, & quod diuinum testimonium non debet absq; necessitate his amphiboliūs immiseri. Quoties autem sola dilectione iuramento deficit, est veniale. Nec obstat adiutor ad fini iuramenti. Qui id contingit in hocce in materia leui, ac proinde non est mortale. Sic ut iuratur rem venialiter malam promittere, adiutor fini iuramenti, quod ad tem. iustam confirmant, ad infinitum est. At qua materia est leui est veniale. Et ita sufficit Catech. 2.2. q. 89. 4. 7. col. penult. vers. Ad hoc dicatur, loquens de verbis ex sua significacione ambiguis. Sed reventia nostra tentant a. 15. explicata idem dico cum est, quando verba non sunt ex sua significacione, sed ex solo addito in mente iurantis retento efficiunt sensum verum. Quippe per militem eadem ratio. Cum enim iuramentum verum sit, sola dilectione illi deest. Et Leonardi ed. dub. 9. m. 48. loquens de veritate aquino catione dicit: forte non esse mortale. Et Suarez. ed. lib. 3. c.11. m. 5. & 6. loquens de veritate dicit: si graui peccatum, at non explicari esse mortale, nū quādo iniunctio interficit. Quare dum *sotus de secreto, membro 3. q.3. fine,* at non esse culpam, amphibilogia vniūmodi, & in ridiculis, inteligo quando absque iuramento id habet. Tunc enim honestus ille ludus recretiōis iusta causa exercitus honestum redderet amphibilogia vltimū. At si iuramentū adiutor, est manūcula culpa, propter vanam & indiscretam diuinam nominis vltimū, atione m. At sola est venialis, iuxta dicta. In iudicio autem iudice legitimè interroganti, & in materia prejudiciali, est peccatum mortale verbis quibusvis ambiguis vti. Vt latius cap. sequentia dicimus.

Ex his deducitur primò, testem non iuridice rogatum de aliquo delicto, posse respondere vti aquino catione, ut quādo priuata deprecatiū īpetū iuramentū, & animis iurantis est, non fallendi, sed occulandi veritatis quam non expedit reuelare. Et tene exp̄lē Valentia 2. dub. 5. q.13. pando 2. col. penult. in solut. ad 2. vbi aut interrogavit a proximo tenet ratione boni communis, & ciuitatis respondere determinatam veritatem, de quoniam interrogatur, nisi istantis circūstantias peculiares ins ad eam veritatem interroganti occulrandam habet. Et Suarez. ed. lib. 3. c.10. m.10. vbi aut tunc licere quando importune cogit ad aperiendum quod non expedit sibi aperire.

22 *de aliquo delicto, posse respondere vti aquino cationibus utriusque relationem ad diūdū.* Sicut implicant, Nefcio, & Noi memini. Ad iurandum non est, licere his omnibus verbis vti, & eadem significacionem habere. Atque ita docent Nauarri communites receperit. c. Humana aures, 22. q.5. in q.1. n. 9. Quod maximē verum est, cum erant licentes testi dicere, tenui non commisiles id delictum. Vt nu. 18. dicens. Atque virumque licere testi docer etiam Sayro in clavis regia, lib. 4. c. 5. 24. & lib. 11. c. 17. n. 29.

Argue posset testis prædictis aquino cationibus vti, et iam si alias iuridice rogetur, quotiescumque non tenetur ob aliquam causam ferre testimoniū: ut quia notablem

damnum ipsi sequitur, &c. Quia cum ea causa excusanti non teneatur, vere dicit se necire, non vidisse, ne caudi- uisse, intelligendo, ita ut dicere teneatur.

Insuper in communis locutione interrogato dñe, quam
secretum feruare expedire, licet locutio est dicere se necesse intel-
ligendo ita ut expedit dicere. Quia locutio est vera, &
necessaria utriusque amphibologia viger. Ita sylvaester v. Men-
dacious, q.v. et ref. s.a. lib. de infinita, q. 6 art. 2. col. penult.
Leda in 2. p. 4. q. 10. et 1. dub. 6. Narratur de restituitione c. 2. 4. in
nova edit. p. 5. dub. 5. m. 2. 42. Potest etiam iuxta regulam,
quam n. 15. tradidimus, vii quanis aliis amphibologiis ver-
rum sensum reddente ex sola conditione mente intelle-
ctu et verbis ambigua non fint.

26 Secundò dederetur, reum non legitimè à iudice interrogatum de proprio delicto quod fecit, posse respondere se non fecisse illud; intelligendo intrale, eo modo, quo

index rogat, nempe, ut substitali iudicio. Et quamvis hoc probaretur a Valentia & quibusdam aliis. Quod contra ius interrogatorius possit verba in quoconque sensu a le consilio accipere. Quod non ius approbavimus. At planior defendendis huius responsorum modus est, iuxta regulam n. 14. tradidimus. Quia cum index non vt tyrannus, sed vt persona publica roget, de his folis quae illi iudicio sublunari, censetur interrogare, attenatis personae interrogantis, & iudicij circumstantias. Aproinde responsio impliciter facta est vera iuxta interrogantem mentem. Hoc est contra Sora lib. 5. de infir. q. 6. a. 2. col. penulti. & de fetore membro. q. 3. contul. Coruban lib. 1. circa 4. & 5. contul. & in sua summa q. 6. & in questione. L. 1. q. 43. dub. 2. vers. iustitia si primum, & vers. 3. sed index. & Argon 2. q. 26. 9. art. 1. fine. qui dicunt id esse peccatum mortale. Quia contradictionis responsio est vera nempe facta id delictum Est. Et quia si hac responsio non

vera, ne mpe, feci id delictum. Et quia hi hac re ipsorum non
contineretur mendacium, fructu defraudarentur Doctores
dicens non licere huic reo mentiri. Quia cum haec ver-
ba sint omnino & dicte est veritatis contradicentes, si ea non
contineretur mendacium, nulla id coticinere possent. Tan-
dem, quia verba factum significativa nullum ordinem ad
loquaciam implicant. At haec facile solvuntur. Nam ad pri-
mum dico contradictionem propositionem debere acci-
piam eodem sensu, ne mpe. Feci ut tu rogas, & ita ut tu
iudicio subiici & in hoc sensu est falsa. Ad secundum dico,
tunc reum mentiri, quando nullo sensu vero in mente re-
tentio ea verba diceret. Ad tertium dico, etis facta ipsa lan-
gillum ordinem ad loquaciam implicat; at verba quibus fa-
cili exprimitur, cum implere, item ex circumstantiis in-
terrogantis, & iudicie a verba hinc sensum patiuntur. Et ideo nostrum corollarium sustinet *Caietanus in opusculis*,
to. 1. tradi. 13. *septendim responsum in 5. respondit vers. ad pri-
mum, in fine.* Major in 4. 15. q. 18. propositi. 1. fine. Adriano 4. q.
de sigillo confusione. 8. Ad argumentum principalem, vers. Ad 2. prin-
cipale. *Narratur e Hispania aures 21. q. 5. in q. 1. na. 9. & c Inter-
verba. 11. q. 3. in 1. edite corol. 6. v. 766. in 2. corol. 6. v. 517. To-
ledo lib. 4. *Summa c. 21. n. 9. & lib. 5. c. 58. n. 7.* Leonardus lib. 2. de
infest. 1. 1. dub. 20. n. 110. & c. 4. dub. 9. n. 54. *Sayro in clavis re-
gia. lib. 5. c. 4. n. 24. & lib. 12. c. 17. n. 14.* Enriquez lib. 6. de�an-
tiss. 19. na. 7. in commento, lit. O. *Valencia 2. a. dub. 5. q. 13. punto 2.
col. penult. Batus 3. 2. q. 69. art. 2. dub. penult. & ibi. *Salon contro-
versia 11. A. 20. 1. institut. moral. lib. 11. c. 4. q. 5. regula 1. Nauar-
ralib. 2. de regis 4. c. in noua edit. & in 3. dub. b. n. 24. *Petrus de
Ledesma 2. 10. Sum. tradit. 8. c. 2. pos. 6. conclus. dub. 1. dictio 5.
Sayre lib. 3. 1. 10. n. 2. & 3. *Philaretus de officio sacerdoti. 10. p.
2. lib. 3. c. 14.* Addunt bene *Nauar. Summa Latina c. 11. n. 88.*
*Toledo. Sayro, Leonardi & Philaretus possunt dicere se non fe-
cisse, intelligendo intrale, in alia dicebas, in qua fecit.
Imo & bene *Valencia* ait posse intelligere quodcumque
aliud additum sola mente conceperunt, quo id redditum*****

verum. Idque constat ex regula nro. 15. tradita. item licet respondere fe non occidere Petrum; intelligendo alium eiusdem nominis, vel etiam condamnem, intelligendo antequam nasceretur. Ita Salomon dicit a controversia 11. in solut. ad 5. Quamvis sotus de secreto, membrorum 3. q. 3. ad finem, non admittat eam amphibologiam, ut possit intelligere alium eiusdem nominis.

137. n. 11. *Leonardus cod.lib. 3, p. 14.*
Quintū dicitur, eum cui lectum est aliqua bona abscondere, eo quod illis utriam sustentanda negat, ne à creditoribus capiantur, & sic cogatur meo dicare, posse rogatum à iudice usque te militib[us] abscondita habere. Atque idem possunt usare id leentes, cummodo ipsa constet, licet cum abscondere ad hanc finem. Intelligentia lectorum, non habere bona abscondita, que iudiciorum manifeste tenentur. Hec enim est intentio illius interrogations.

Sexto datur, quoties quispiam a cuiuslibet debiti obligatione liberabitur, postea cogitetur ad iudicem illius negare, intelligendo intra se, ita ut debeat. Quia responderet ad debitam iudicis mente non. Quia ratione optimae Conarratatis. *Apolo & Capitoli b. i. var. c. 2. n. 4. A. 2. o. t. lib. 11. infus. moral. c. 4. 7. 5. reg. 2.* docenteum, quod numeros mutatis, in aliis iudicibus, etiam possit esse.

inquit. *Moralia*. lib. 4. cap. 18. docet enim, qui ad omnia dico, ut
accipit eos foliis, postea iudice rogat, et de munio, iurare
te si illud non accipit, intelligendo, ita revereatur id
soluerit. Ideam docent *Suares* & *Uta*, c. 3. g. 9. & 6. *Particulariter* de
curiosidianis, lib. 2. fin. p. 1. v. 4. & 13. Atque ideam dicendum
est, si quaque alia ex causa ab eo munio solvendo libe-
retur. Atque idem credo, si non tenetur fulvere,
eo quod remunis ad quem mutuum datum fuit, non est
implutus vel praepauperatio excusans debitum aunc sol-
uendo. Quia index ad eum est sacram togas, ut cogat ita
tim soluere, quae negant se accipit, intelligendo, ita ne
statim debeat soluere, vel est ad debitum iudicis mente
respondere. Atque ibi tandem lat. *omnibus lib.* de matrim.
diplo. 10. n. 27. & 28. probamus, quod estiue vere, fui
et promittens matrimonium, immunitis et ob aliquam
causam ab implendi obligatione, posse eum a iudece ve-
cavimus non promittit, intelligendo ita non tene-
tur impleere. Quid ibi. n. 28. diximus procedere, non tan-
tum, quando est certa causa non implendi, sed etiam quo-
tiones sapientum indicio et probabile non tenevi furare. Quia
potest ampliando opinionem probabilem existi-
mante la tua conscientia non obligatum. Atque idem in
merito. *Guiserius* allegato *Pizzi*, quod *pratici* lib. 1. q. 6.
negat posse negari mutuum iam solutum. Et eadem ra-
tione clerici rogari a cultodibus, an aliqua portet, et
fine regabellam soluere compellatur, potest iure femi-
portare, intelligendo ex quo regabellam debeat. Ita *Sylve-
ster v. Mendacium*, q. v. Et videmus credo, quod lacus ali-
quot portat, aut habet, aut vendidit, ex quibus regabellam al-
liquatione non debet, aut non debet integrum, iuxta
30.4.19 pressus est & 30.6.20 pressus est & 30.6.20
Octavo deductum, venientes ex loco minime pelle
infesto, qui filii infestus credunt, rogatum ab viris cu-
todiibus, venientes ex loco, posse mare se ex eo non
venire, intelligendo, non venire tanquam ex loco pesti-
lenti. Quia haec est debita custodum intentio. Ita *Sylve-
ster v. Iuramentum*, q. 2. fo. 2. *Nauar. v. Huiusmae aures*, 2. 2. q. 3. in
q. 2. n. 9. & in *Summa* 612. n. 19. *Toledo* lib. 4. *Summa* c. 22. n. 19.
Pisella c. 10. *officio sacerdotis*, 10. 1. p. 2. lib. 3. c. 14. ad finem. *Azor*
to. 1. lib. 11. *infest. morales*, q. 4. 5. *regula 3.* *reuelatio* p. *Primo* quan-
do *Suares* c. 9. n. 7. *Sayre* c. 4. n. 22. *Leonard* lib. 2.
ad *sufficiatum* q. 42. deb. 9. q. 17. atque idem b. c. 1. docet *Sylve-
ster v. Azor* lib. 1. *Mand. 1. summa*, 2. ed. 1. 19. n. 4.
quando adeo celestis transfirat per locum pelle inter flumen,
ut nihil eum petitis antigeni, potest enim iurare se illuc non
transfuisse, intelligendo ita utique nullus in aliis locis pesti-
lenti contraxerit. Quia haec debet esse recta in fundo intentio. Et ita debet intellegi *Nauar. v. 1. 2. 19* & *Toledo* n. 9.
Summa n. 7. dum dicunt venientes ex loco pestilenti, ut
merito credat, ne se, nec aliquid suum pelle interflumen est,
posse iurare inde non venire, intelligendi enim sunt, quod
dico ita celestis illuc transfirat, et exprimitur eti. Quia alias
nullatenus id iurare licet. Semper enim est periculum
contagiorum. Et ideo optimè *Leonard* lib. n. 47. dixi oportet
veriusnam sit certus non esse pellendum contagiorum.
Atque optimè adiuvit *Sylvestr. ead. q. 1.* & *v. Mendacium*,
fin. religiosos & clericos venientes ex loco vere pesti-
lenti, ac de hoc rogatis ab viris cultodibus teneri ad ipso
fundum mentem iurare. Quia eti. facili exigit
iuramentum non sunt eorum superiores, id licite exigit.

210

Noō dēducitur, creditori virtute instrumenti publici exigentem coram iudice debitum, vulgo, exēcutando per dēdicta, pēcē iurētū afferre quantitatē in eo instrumento contentam, esse sibi debitam, prout iurare iubetur. I. 9. s̄ḡ. it. 1. l. 4. non recipil. etiā si libi summe dñe bñta soluta sibi sit; si tantundem pecunia, quantumdē solutorum est, sit alia via sibi debitum; de quo nullum est instrumentum publicum. Virtute cuius exigitur. Quia cū in reveyca quā s̄ḡis debita verē sit, reciuit tibi debet virtute illius instrumenti, verē iurat, ac iuxta principia iudicis mētē & nulli iuriam interrogat. Cum debito totam illā solutē teneatur. Hoc tamē inselligē, nūl est prædictum iuris alterius creditors, qui habere ius antēdicti debito illo non convenit in instrumento, & debito ille non est omnibus solutendo, & insiliis alterius creditors est postēm debito contento in instrumento. Quippe hic recuperans virtute illius instrumentorum summanum, prefixerit in tota in prædictum alterius creditors, qui in quantitatē solutae parte manus habebat. Imo quando hoc prædictum non est, si debitor reconueniat coram iudice creditorem, vt inter, an pars illius debiti soluta sit sibi, potest iurare sōlutionem non esse, utrī diligendo, vi modo non sit tantum dem libi debiū. Quia seruū in hoc sensū iurat, ac necessitate debiti recuperandi cogitatur.

37 Decimo ducitur, si per iniuriam extorquatur pro-
mota iurata sicut pecunia danda, hec iurati ut hoc
ad quoniam, iuro tibi numeraturum pecuniam, in-
tel gendo, ville casus, Tibi, regatur, a velbo, iuto, ita ut
te tenus, Tibi iure forte in numero pecunias, fuit tibi,
fuit alteri. Quod ea oratio paratur virtutem fenium.
Item, si in lingua, in qua iuratur, nomen Dei habeat di-
ueras significaciones, licet iurare per Deum vniuerso-
di nomen in alia significacione. Similiter non est plus
quam veniale mendacium, dicere, Vro, ablata, l. c. in nil
vere vita. Hec omnia docet *sotulib. 8. de iniur. qui art. 7.*
infra. Iuro credo nullum fore mendacium, si illud ver-
bum, vro, accipiatur materialiter ad nil significandum.
Sicut, i. o. diximus de aliis iuramentis verbis materialiter
acceptis.

Sedā liceat tunc iurare, retinendo mente hanc conditionem, ita me datum, si tibi confidio iuramento sum debitor, aliquogm. ne ducit, quod ea verba hanc amphibologiam non patiantur in communal hominum sensu. Ita docet *Cicer.* 3.2. q. 89. 2.7. col. penult. pers. *Eadem ad Dictr.*
& lib. Aragon c. 1. foliū 14. in 2. concl. *Sotus* lib. 8 de infus. q. 1. a. 7. col. vlt. At retentia nostra scēctia n. 15. tradita, diceundū est id licet. Quia nō refertur ea cum amphibologia non pati, & cogit necesse sita ex vi. Erita cum tēcilo inveniēto non deoꝝ, mīto ē tēnebitur solueret. Atque ita donec. *Angliae* iurare iuramentū, quod est in 2. foliū 14. in 2. concl. *Sotus* in quo testētū & sequitur *Natura Humana* auct. 2. q. 5 in 9. 2. 10. & 11. *Sutor* 2. de religione, tract. de iuramento, 1. 3. 9. n. 7. & 8. *Idem Natura in Summa*, 6. 1. n. 8. *Salon* 2. 2. q. 6. 9. 2. *controversia* 11. Arque finaliter posſit dicere hic. Non tranſit haec intelligendō locū diuinandum, quem pēde aut manu tangit. Vt bene docet *Sylvestris* v. *Mendacium*, gal. *Sotus* inter multe que nupti consobrino, rogata ad iudicis ministris, an matr̄is domum intraret, potest iurare neminem domum intrasse prater consobrīnum. Vt bene docet *Sotus* in quo 3. conclus. 7.

cent angelus in Iuramentum s. 8. c. 79. stylus & Iuramen-
tum, q. 7. dicit 2. Narat C. Humanae aures, q. 7. q. 5. in q. 3. n. 6. fi-
ne, & Summa 6. 11. n. 14. Auctor 1. lib. 1. insit moral. 2. q. 9.
reg. 3. functio res Primo quidem. Valentia 2. 2. diph. 6. q. 7. pundo
4. col. antependit. Quibene ad dir. nec teneri tunc propter
alios id Iuramentum implere. Poterunt enim & debe-
bunt credere Iuramentum in alium sensum fuisse detor-
sum; siquidem ad id iusta causa subserat.

³⁹ Undecimō deductur, coacum aliquam accipere in sponsam, quam ducere non reperit, posse legit accep- turum, intelligendo intra ic. Sistente, vel si postea plau- cuerit mihi. Confatex dictis. Et docet Toledo l.4. Summe, c.21. n.9.

Dedecinò deducitur, eadem ratione feminam morti proximam in excommunicatam, eo quod viro non cohabiter, quem nouit ab impedimentoum occultum non esse suum, coactam que irate vel abfollatur, fore ut addepta satiate illi cohabiter, posse id irate, intelligendo intia se. Si id mali hinc. Quia non est mens iramentum exigentis ut ea peccet. Et ita docent *Angeli* & *Tormentum*, 4. *missio*. *Sylvestr* & *Tarantum*, 3. q. 2. *vers*. *Irumentum vero* *Natura* non sit peritus. Quia in suo sensu et verum dicit, cum sensus sit, Non habeo vtrbi mutiare velim. Quare ad veritatem huius iuramenti nil refert, an ille tenetur mutuare, nec ne. Erita non oportet addere illam limitationem, quam praedita. *Doco*res adiunt, quando non tenetur mutuare. Et solum intelligi lollam addere, vt si percutiunt tunc negare mutuum. At quantumvis non sit peritus, peccabit venialiter in ea iuramento agnitione, si nulla non mutiandis causa fuerit dicta. Nulla autem

est culpa, si ad ester in ista non mutuandi causa. Ut quia iurans illis pecunias eget ad alium vsum; aut credit fore, ut accipiens sit tardus ad difficultatem in soliendo; aut ignorat dicendum est, si intra eam intelligatur, non habere se pecunias in alio loco, ab eo in quo re vere haberet. Quia similiter iuxta additum mente ceterum ea verba vera sunt. Et tandem in iusta omnem sententiam potest vere iurare se non habere eas pecunias, quandore vera illis pro tunc ita eget, ut ea mutuare nequeat. Quia iuxta petentis intentionem responderet, quae sit, an habet pecunias, quas commode munio dare possit.

44 Ultimò deducitur, penitentem temere rogatum, an
hoc vel illud peccatum fassus sit, posse iurare le non con-
fessum, intelligendo ite ut tenetur illi explicare. Ita contra
Sotum 4.d.18.q.4.47.5 in foliat ad 4. vers. Atque confidante,
dicens posse dicere, le non dixisse; at non posse dicere,
le non dixisse in confessione, aut non fassum esse, teneat
Enriquez 1.6. de penitentia 19. n.7. Valencia 4 tom. disp. 7.4.13.
puncto vlt.col.2.

45 Tendens ad abscondendum est, quoniam licitum est ad se
*An iurare rogatum, sicut in contractu, pector mortuorum iuris videt
ad ambiplacitum, m. 1.*
Quod si in his copiis fassat se utrare, non iurandum 2.
*Rogatum iuridice de delicto, an possit iurare le non fecisse, si fieri mandata
iustitia 3.*
*An possit negare, si iam in confessione sacramentalis id delictum fassus
fuerit 4.*
Totius iuridicis rogatum, an possit iurare le non fecisse, que solum audiret 5.
*An reuelat, qui illegitimo negotio veritatem, si tam penitus, vel absoluens
sit, vel fugit, tenetem se offere al fiduciam veritatem 6.*
Ex isto iuris utriversitate postulat, ut daret iudicium 7. Refutatur

45 Tandem id obliterandū est, quies citram ad le-
tuendum vti aliqua & quicunque, id quoque erit liciti-
um, et si interrogans vrgat excludēs illā, & quicunque, nō
v.g. iniquus index interrogat testem, an fecit delictum, li-
ue publicē, siue occulēt, potest testis responderē, se nec
publicē, nec occulēt, cīre, intelligendo ita vt tenetur di-
cere. Ut docet Sotus, eti aliquantulum dabis, de secreto,
membro 3. q. 3. post 4. cond. vel. Sed hoc est, quod me dubium. At
quid si adiuvet utrū macta potest, & dicitur utrum? & referit
quidam ad hanc sententiam Auditori. 8.
Quælibet se habere debet confiteri cum reis, circa facienda veritatis
propositum, si iterum rogantem. 9.
An res iam condicatur, qui ad mortis supplicium ducitur, teneatur
fateri veritatem, quam si ruride rogatus negaverat? Referit quia-
den intentio. 10.
Proponit sententia Auditori. 11.
Quid, si ubi scilicet impingueras, propter quod damnatur, an teneatur se
retractari. 12.

gon 2.2.9.70.4.1 fol. 5. Et de coniecture, quoniam in qua interrogatio virgetur, an sciat in confessione, & vt Deus, dicunt polle cum iurare etiam, nec hoc modo scire, intelligendo intra mentem, ita vt tenetur dicere. *Sotus* 4.18. 9.4.5.4. ed. *Nazar. c. Humana aures*, 22.5. in q.2. n. 7. *Snarez*. 4.10. in 3. p. disp. 3. sect. 6. n. 7. *Enriquez*, lib. 6. de panie c. 19. n. 7. *Valentia* 4.10. lib. 7. q. 13. punto vlt. col. 2. Atque idem docent de reo, qui rogatus de delicto refertur, vigeretur dict, siue fecerit publice, siue occulite, siue ipsi iudicium dicit roget, siue non, dicentes posse adhuc respondere si non fecisse, intelligendo, non ut vi iniquitate tua rogas, sed ut tenens tanquam index rogare; *Banes* 2.2.9.69 art. 2. dub. penult. & ibi *Salon* *construens* 11. pag. 155. ref. *Quod si* index. Atque idem docet de rogato a custodib. usibus aliquem locum peste infectum falso esse extinximantibus, & rogantibus quempiam, an ex eo loco venerit, siue infectus pele sit, siue non, nempe, post hunc responderem non venire ex eo, intelligendo, non ut vos rogatis, sed ut debetis rogare, *Nazar.* in d.c. *Humana aures*, 15.9. n. 9. Quorum omnia, ut scilicet, cum estis interrogando excludat oinfo-

nium ea est ratio, quia est illa interrogans excusat ex ipso omnem aliam modum scire, & responsum ex seid significet; id tamen verum est ex formalis iniqua interrogantis intentione, cui impuniti debet repugnare in ipsi verbis & interrogatione. At alter virtutis iure suo, respondendo ad mentem legitimam, que inesse deberet. Quare idem censeo ob eandem rationem, quantumcunque reduplicet iniquus interrogator, ut iuret se nulla aquitione reuoluerit, & absque omni protius aquitione id intelligere, adhuc enim id iurare potest intelligendo, ita ut placuisse debeat loqui & explicare; vel aliquid aliud mente concipendo, quod verum id reddatur. Quia cum non teneat ad formalem interrogantis mentem respondere, sed ad debitam, illa responsum iuxta debitam eius mentem vera est.

At oportet ut vrens quacumque ex dictis amphibologis intendat sensum, quem verba vere possunt habere, & si est opus ut sciat in aliquo vero sensu posse dicere, quamvis in specie illum ignoret. Ita Suarez col. 3.10. no. 4. at sic erit ut intendat sensum, quem doctus virilli consultat aut intelligat.

Secundò deducitur, iuridicè de delicto rogatum non posse iurare se ab eo delicto liberum, eò quòd illud in confessione sacramentali detercent. Quia etsi certus esset id delictum per confessionem esse sibi à Deo condonatum